

כה אי-ממשלי, כה מיתולוגי

כשהלך מנשה לויזן
לעולמו בשנת
1981, ידעו רק
מת-מעט שאבר
לספרות העברית
מספר מצויג. עם
הופעת "הרקודנית"
המעופפת, מכה
סיפורי מנשה לויזן
בצירוף מסה של
דן מירון

אקדמית שנתנה בקטנטן, שור נבג, ילדים המת-
עורים רעים בלילה וכו', אצל לויזן מסופרים ואף
רועים הללו מחודדות-אידיה פתוחה, מודה ואף
מבדת העיות של המציאות - המטייה מדרך
ותואו המימטית - מלילה את הקורא, במש כמז
בסגנונות מסוימים של אמנות פלסטית - אל מה
שמועב להתרחשות הדימוית, הגלית, אל האמת
הפלימת של הדברים.

זמורהקים יתנו, הפייה אל הדמוני בגלגלי הור
לגידה-יודית, היינו אל הקיטש וכלל אל תרבות
המונח של שנות העשרים השלישים, כפי שזכר
אותה בודשה לאחד מכן אף בתל-אביב הקטנה -
מופעי הדוג, הקיטש, הקבט, ודאינתי. הסיפור
"צקקס" מבטא היטב את יחסו האמביוולנטי לעולם
הו של ה"שואב-יונס", יחס שמעורבות בו משיכה
והדחיה היכולת להודות עם נהייה והמוגו לרדת
מכ אליז המהמרות המפוכחות להחתו סוג נחות של
אמנות, לעובדה שאין הוא "כה אל-ממשלי, בה מותר
לזיג" כפי שנרמז, אלא רק "אגדה יפה של שנת
1925" (עמ' 44) ואנב קיטש: דברים שכתבת זהו
שמוי כספר "עור חוד הנגזר" על מקום הקיטש
בשירת אלתרמן, יפסי בתלקם גם לסיפור לויזן.
במקום סוריאליזם נמוגו הדיסטורי המציפי,
אפשר אולי לרוב על יסודות סוריאליסטיים כסי-
פורי לויזן, שהי סוריאליזם, בודמה לודומטיקה,
הוא מושג שכבר חוג דוכה ממשמעו המדויק המקר
רי. אחרים מהסיפורים מספרים על אירועים - סנס
ציגיים בתלקם - מתוכם המציאות המוכרת,
שאפשר היה לתאם בדרך ריאליסטית לולוטיזן

או תואר על ידי לויזן ב"חולות כחולים", המסודרים
בני התבחה והאת הגיעו למעמד מכרי כחיי הנסי
רות בארץ - ביחוד שלונסקי, אלתרמן ולאח גול
וככו - ואילו המספרים בני התבחה נותרו בצד
הודו, למרות הישגיהם הודאיים. כך שטיינמן,
יעקב הודוניג, שהיה גם עורך המוסף "זרבות וספ
רות", רוד דוד ועוד יתנו מותם - מנשה לויזן.
הדומאן "מאה לילות יופי העתיקה" הטיפור
האודי "שנתת מים באיני" סמכים זה לזה מחדת
זמן חרבותם, אך מייצגים שני כיוונים בתפישת
הסיפור המודרניסטי של לויזן מצד אחד, כתיבה
שבולטת בה יסודות של פניסיה ואידיאליות והיא
מאפיינת, בין היתר, את הסיפורים משנות השלו
שים; ומצד אחר, בנייה שביסודה היא מימטית-
ריאליסטית, אבל מוכיח הכוכר שלה מוטס מחוקר
ומבונת אל המבע, אל חלשה, הגורשה בצדיות
מאפיינת ואשר באמצעותה נחשפים פניה הנסתרות
הארום, של המציאות המוחשית. המבטאים המע
טיים שבוכו נכח הופרי לויזן הנלטי בעיקר את
הכיוון הדאשור נכח תואר לויזן בעיקר על ידי גורית
גויזן) כמספר "סוריאליסטי" או "פניסטי", הוצר
בסיפוריו עולם סומן שאין להיגיון ריאלי שלי-
טה עליו. דן מירון רוחו כמסות את התארים האלה
- גם כשמדובר ב"מאה לילות" ובסיפורי שנת
השלושים, לרבינו, אין בסיפורי לויזן אותה על-
מציאות, שאלהי חודת הסוריאליסטים. הסיפורים
נמצאים דווקא על קירדופר שבין המציאות החזרה,
או הפניסטיה, לכיון המציאות הממשלת; הם נתונים
כעיקר אחר רמזומים שבין הדמיון לממשות ואין
ראיית-דברים אמת מבטלת את האחדות. מירון
מסמך את לויזן אל המסורת הסמבוליסטית, ביי-
חוד אל מסורת השיריבדותה של הסמבוליסטים
הצפתיים, ואמנו, סיפורים אחרים עשויים לזהר
שן שיריבדותה: "ככד", "שלוש כחות", "זמר"
שה עציס בחוד" (בעצובו של לויזן מציינים
שיריבדותה, שוק דוגמה אמת מותם פורסמה
כשעתה ב"סימל קדיאה").

במסה של מירון ממוצאת בודחה התימטיקה
הדומנטית של סיפורי לויזן, ככלל זה - הדומאן
ההודיה-קיימה כמבטאת את התשיקה למאמ
עצמי (ומכאן ההופעה החוזרת ונשנית של מוטוסים
דרכות בסיפורים, אופיינית לו, בייחוד בסיפורים
הוקינית המעופפת, מבחי סיפורים, מואת
מנשה לויזן, בצירוף משה מאת דן מירון, מוסף
ביאליק, 2000, 342 עמודים

כפול
17.11.2000

שהלך מנשה לויזן לעולמו בשנת 1981, ידעו
רק מת-מעט שאבר לספרות העברית מספר
מצויג. לויזן היה מוכיח יותר כמתרגם מצד-
תית ואנגלית - מתרגמן-למופת של "צית סיפו",
"איי" "שיסת לילה" ועוד ועוד. הפרוזה הסיפורית
שלו ברוחה לקודדות ונשיצה לאור 1983-1984
והוצאה הפאקטומילית של הדומאן "מאה לילות
יופי העתיקה" (שהופיע לראשונה ב-1938), הודר
בני העידה בוח פעמיותה, בצבעוניותה וכמיון
מה היפולי שלה. ב-1983 יצא גם קובץ הסיפורים
המופלי מלאכים מושלגים", שכלל בעיקר סיפור
"שלושה מלאכים מושלגים", שכלל לויזן המספר,
ויס מאתרים והם נגלה צד נוסף של לויזן המספר,
מדדים לא פחות באיכותו - הסיפור הלידיאמפ-
סינטיסטי. ב-1987 הופיע אוסי סיפורים, והסיפור
האודי, שעל שמו נקרא המספר, "שנתת מים באיני".
והדומאן "חולות כחולים" יצא לאור ב-1997 (כל
מירון) אחר גם הוא כתוב באותה פרוזה פיוטית
ב-1929). דן מירון באתר פרוזה פיוטית
מחלתיקס, המוקדחת כלכך ללויזן.
הספר "חוקינית המעופפת", שהופיעו היא,
בעצם, הניגוד כפולה מבחי מרשים ומייצג של
סיפורים, הערוכים בסדר כרונולוגי ומחולקים לפי
תקופות היצירה של הוסיפו; משה נחתה, מעמיקה
ומאיות-עניינים של דן מירון, העוסקת בעיקר בסי-
פורים הללו ומייחמת גם ל"מאה לילות" (שלא
נכלל בקובץ זה). אמנם יש כמספר רק שבנה סיפור
רימ, שלא הבא בספרים הקודמים, אבל בעצם
ההודו שלו יש מעין מוחה של כבוד למספר,
שלא זכה בחיי לתשומת-הגל שודה ואף לויזן, מה
גם שכל טעויות הופוס, שנפלו בקובץ "שנתת מים
באיני", חוקנו.